

aum unionis, et connotat duplēm habitudinem, seu rationem principii et termini in eodem extremo; significat enim ad idem suppositum terminari unionem, a quo est actio uniendi, quia assumere idem est quod ad se sumere; at vero verbum *unio* non includit hujusmodi terminum, et ideo Pater et Spiritus Sanctus dicuntur unire, non tamen assumere; Verbum autem utrumque dicitur. At vero vox *unio*, ut est nomen, non denominat unientem, sed unitum; et hoc modo loquitur D. Thomas in corpore articuli, ut dixi.

3. Secunda differentia est, quia *unio* significat veluti in facto esse; *assumptio* autem, velut in fieri, cuius signum, ait D. Thomas, est, quia uniens dicitur esse unitum, id est, potest ita denominari, quamvis non semper sit necessarium, ut Cajetanus notat; sed tunc solum quando uniens sibi aliquid unit; assumens vero nunquam dicitur *assumptum*, etiamsi aliquid ad se sumat. Ratio enim hujus est (ut D. Thomas indicat), quia *assumptio* significat actionem, et ideo denominat rem *assumptam*, ut supponitur assumptioni; et ideo haec denominatio non transit ullo modo in *assumentem*; at vero vox *unio* significat relationem resultantem ex actione, vel potius ex termino actionis, et ideo denominat extrema unita, prout jam in termino sunt, seu prout intelligitur jam ex eis aliquid unum effectum, ac propterea denominatio uniti potest in ipsum unientem redundare, si aliud sibi unit. Quod a simili explicuit Div. Thomas; nam humanitas, inquit, in abstracto non denominat Verbum, non enim dicitur Verbum humanitas, quia humanitas ut sic supponitur assumptioni; at vero homo in concreto recte dicitur de Verbo, quia ut sic significat humanitatem, ut jam existentem in termino assumptionis, et ut Verbo unitam; et hoc modo mihi videtur hec littera intelligenda, quae alioquin satis obscura visa est. Sed dicit aliquis, unionem etiam significare rem prout est in fieri. Respondet Cajetanus valde obscure, in modo significandi ita esse, tamen in re significata semper significare relationem, quae non habet esse, nisi postquam jam terminata est actio uniendi, et propterea dici significare rem, prout in facto esse, saltem ex parte rei significare, et in hoc differre ab assumptione; sed non satis hoc intelligo. Unde concedo, verbum *unio*, significare rem prout in fieri, non solum in modo significandi, sed etiam in re significata, quia re vera significat actionem, unde prius

natura denominat unientem, quam intelligatur unio terminata. Ad D. Thomam vero respondeo, ipsum non esse locutum de verbo uniendi, sed de nomine unionis. Quocirca signum illud, quo D. Thomas probat hanc secundam differentiam, non videtur satis efficax, nam etiam inter verbum *unio* et *assumo* reperiatur eadem differentia, licet utrumque significet prout in fieri; et ratio illius alia assignari potest, scilicet, quia verbum *assumo*, propter relationem quam involvit, connotat distinctionem inter rem *assumptam* et *assumentem*, et ideo assumens non potest dici *assumptum*, quia non distinguitur a se ipso; at vero verbum *unio* absolute significat actionem, non involvendo unum extremum ad quod terminatur unio, magis quam aliud, et ideo indifferenter denominare potest etiam ipsum unientem, si aliquid aliud sibi unit. Est et alia ratio hujus diversae locutionis, nam verbum *unio* generatim significat actionem uniendi, quocumque modo fiat; at vero *assumptio* magis explicat et determinat modum ipsius actionis et indicat, id quod assumitur, ita conjungi alteri, ut in eo sustentetur et subsistat, et ideo sola natura *assumpta* dici potest.

4. Tertia differentia est, quia *unio* significat relationem *equiparantiae*, et ideo indifferenter denominat extrema unita, non sic autem *assumptio*, quia significat actionem vel passionem, que distinctas habitudines dicunt ad agens, vel ad passum, et ad terminos a quo, vel ad quem; et ideo non eodem modo denominat extrema assumptionis. Unde fit ut *divinitas* dicatur unita humanitati, sicut *humanitas* divinitati, non tamen dicatur *assumpta* a divina persona, vel ad conjunctionem *cum* humanitate, sicut *humanitas* denominatur *assumpta*; et hujus differentiae ratio a priori sumenda est ex dictis in fine praecedentis differentiae; natura enim humana tracta est ad subsistentiam divinam, et non e contrario; illa autem habitudo significata est nomine *assumptionis*, non autem nomine *unionis*, ut dixi. Advertit autem Cajetanus, in 3 dub., cum relatio unionis dicitur relatio *equiparantiae*, intelligendum id esse formaliter, seu quoad denominationem, non quoad entitatem; nam relatio unionis in humanitate est realis, in Verbo tantum rationis, unde quoad entitatem relationis non est ejusdem rationis in utroque extremo; et hoc modo D. Thomas in 3, d. 5, q. 1, art. 1, quæst. 1, ad 2, dixit relationem unionis in creatore et creature non esse *equiparantiae*, quod docet Scot., de

2, q. 1; et Gabriel ibi, quæst. 1, notab. 4, col. 2. At vero quoad rationem formalem a nobis conceptam, seu quoad denominationem, vel (prout alii loquuntur) quoad ipsum esse ad, dicitur esse *equiparantiae*, quia eodem modo denominat utrumque extremum, et illa relatio rationis, que concipiatur in Verbo, concipiatur ad eumdem modum ac si esset relatio realis ejusdem rationis. Alii reddunt aliam rationem, scilicet, quia ab eadem relatione unionis, quæ est in alio extremo, denominatur Verbum unitum; sed hoc satis non est, quia eodem modo dici potest, a relatione creaturæ terminata ad Deum, denominari Deum creatorum, et nihilominus relatio creatoris non est *equiparantiae*. Unde inter ipsas relationes non mutuas inter Deum et creaturam, quædam formaliter concipiuntur ut relationes *equiparantiae*, seu ejusdem rationis et denominationis, aliae ut *disquiparantiae*, seu diversæ rationis; quia vel concipiuntur ad modum similiū relationum inter creaturas, et ita illas imitantur in modo denominandi, vel certe quia quædam intelliguntur habere fundamentum diversæ rationis in utroque extremo, formaliter loquendo. Et hujusmodi est relatio unionis, quæ solum intelligitur fundari in conjunctione ipsa, quatenus per eam fit ut tam *vere* et proprie Deus *conunctus* sit creaturæ, sicut creatura Deo.

5. Dices: in materia et forma unitis, relatio unionis est diversæ rationes, etiam si in generali denominatione unionis convenient; quod patet, quia proxima fundamenta sunt diversarum rationum, quia substantialis modus quo materia unitur formæ, vel forma materiæ, diversus est, quia unus pertinet ad causalitatem formalem, alius ad materiale; ergo multo magis in proposito, quia humanitas unitur ut sustentata a Verbo, Verbum autem ut sustentans humanitatem. Respondet, argumentum concludere hanc relationem esse ejusdem rationis et denominationis generice, et non specificie, sicut relatio unionis in humanitate respectu Verbi, et in anima respectu corporis, convenient in genera, non in specifica ratione unionis. Ex his ergo satis constat differentia inter unionem et assumptionem quoad significationem supra dictam. Quod si utamur nomine unionis, ut multis in usu est, ad significandam actionem

7. Ultimo in eadem solutione ad tertium notanda sunt illa verba: *Assumptio differt ratione ab unione, incarnatione et humanatione*. Circa quæ Cajetanus movet quartum dubium, quo modo in re differant *unio* et *assumptio*, nam hactenus de significatione vocum tantum dictum est; sed non est quod in hoc immore-

mur, quia, si loquamur de actione ipsa, prout significatur per diversas voces, tantum ratione et modo significandi et concipiendi distinguuntur, ut Cajetanus concedit, et per se satis constat. Si autem loquamur de relatione unionis comparando illam ad actionem vel mutationem, seu fundamentum proximum, quodcumque illud sit (de hoc enim dicemus disputat, sequenti), sic coincidit quæstio hæc cum generali quæstione metaphysica de distinctione relationis a suo fundamento, quæ non est hoc loco disputanda. Ego vero sentio esse quidem distinctionem aliquam ex natura rei, non quidem tanquam rerum omnino distinctarum, sed tanquam formalium rationum diversarum, seu tanquam modi, et rei cuius est modus.

DISPUTATIO VIII.

In quatuor sectiones distributa.

QUID INCARNATIO SIT.

Ex præcedente disputatione duò sumere licet, quæ ad essentiam incarnationis explicandam conferent. Primum est, incarnationem esse quamdam actionem realem, vel certe in hoc perficiendo mysterio hujusmodi actionem intervenisse, quod est per se evidens; quia, cum in hoc mysterio sit in rerum natura novum aliquid, quod antea non erat, necesse est per aliquam actionem esse factum; nam si Verbum caro factum est, aliqua certa actione factum est, quam appellant Concilia unionem carnis ad Verbum, ut constat ex Concilio Ephesino, cap. 13, et quinta Synodo collat. 8, cap. 4 et 8. Secundum est, hanc actionem seu unionem esse durarum substantiarum conjunctionem, Verbi, scilicet, et humanæ naturæ, ex quibus componitur hic homo Christus. Ex quo colligitur, hanc actionem non posse esse per veram inhaesionem actualem unius ex prædictis extremis ad alterum, quia neutrum potest alteri proprie inhaerere, etiam si cum illo possit realiter uni. Superest ergo declarandum qualis sit hæc unitio, et quem terminum formale habeat, ad quem tendat, et quem terminum a quo, quidve per eam ipsis extremis addatur, quæ inter se uniuntur, et hinc tandem satisfiet difficultatibus quæ circa hoc mysterium occurrere solent.

SECTIO I.

Utrum incarnatio sit actio tantum umens humanitatem Verbo, vel etiam sit producens ipsam humanitatem in rerum natura.

1. *Quot modis unio fieri queat.* — Tribus modis intelligi potest actionem aliquam unire duo extrema. Primo, producendo totum compositum, simulque cum illo comproduendo utrumque extremum componens totum; hujusmodi est creatio cœli, per quam tam materia quam forma cœli concreantur, et inter se uniuntur. Secundo, potest actio ita unire unum extremum alteri, ut unum eorum supponat, et non producat, alterum vero non solum uniat, sed etiam producat seu comproducat, producendo totum compositum, ita ut producendo uniat, et uniendo producat. Hujusmodi est calefactio, per quam et calor de novo fit, et unitur subjecto quod fit calidum. Similiter actio, qua educitur forma materialis de potentia materiæ, productiva est, et unitiva talis formæ in materia, et cum materia. Tertio, potest esse actio tantum uniens et neutrum extremorum producens in rerum natura, sed solum compositum, quod ex utriusque conjunctione consurgit, qualis est resurrectio. In præsente ergo certum est, actionem, quæ in incarnatione intervenit, non esse primi generis, quia Verbum, quod est alterum extremum hujus unionis, non potest per hujusmodi actionem produci, sed supponitur esse per æternam generationem a Patre. De aliis ergo duobus generibus actionum difficultas non parva est, in quo illorum constituenda sit hæc actio.

2. *Prima opinio.* — Prima sententia est, incarnationem non esse actionem mere unitivam, sed productivam etiam humanitatis, non in se, sed in Verbo. Hanc opinionem non invenio apud Div. Thomam, aut aliquem antiquum Theologorum, sed quidam moderni Thomistæ eam hoc tempore defendant, ut facilius ab humanitate Christi existentiam creatam excludant, et quasi coacti vi argumentorum, quæ contra illam sententiam fieri solent. Potestque hæc sententia suaderi primo ex Leone Papa, epist. 11 ad Julianum, dicente: *Natura nostra non sic assumpta est, ut prius creata post adsumeretur, sed ut ipsa adsumptione crearetur.* Quibus verbis satis formaliter et expresse declaravit, eamdem omnino esse actionem, qua humanitas et assumpta est et creata; fuit ergo illa actio non solum unitiva, sed et productiva animæ seu huma-

DISPUTAT. VIII. SECT. I.

prius natura creata quam unita. Unde confirmatur, quia creatio non potest esse actio distincta ab ea actione qua essentia unitur existentiae; sed incarnatio est actio per quam essentia animæ et humanitatis unitur existentiae, per quam actu existit; ergo illa eadem est creatio ipsius animæ.

3. Secundo probatur eadem minor, quia, quamvis demus humanitatem Christi habere propriam existentiam, tamen illam habet dependentem a Verbo; ergo non potest prius natura existere quam sit Verbo unita. Antecedens patet, quia in hoc consistit substantialis unio humanitatis ad Verbum, scilicet quod ad ipsum dependentia humanitatis terminatur, hoc enim modo omnes Theologi unionem illam declarant; ideo enim dicitur per hanc unionem Verbum uniri humanitati tanquam sustentans illam, quia, nimur, humanitas in existendo pendet in hoc genere a Verbo tanquam a sustentante. Nam, si in existendo non pendet, quanam ratione ab ipso sustentatur? aut in quo pendere potest? erit ergo per se existens, atque adeo subsistens. Dices pendere in unione. Sed hoc non sufficit ut per se non existat, nisi media unione pendeat in sua entitate et existentia, sicut non dicetur anima rationalis pendere a corpore, quia in existendo non pendet, etiam si unio ejus a corpore pendeat. Prima vero consequentia probatur, quia, si humanitas prius natura existit quam uniat Verbo, ergo in illo priori non pendet in existendo a Verbo; ergo; hoc enim signo colligimus animam rationalem non pendere in existendo a materia, quia prius natura existit et creatur, quam uniat materia; et e converso, quia forma materialis vel accidentalis pendet in existendo a subjecto, inde colligimus pendere etiam in fieri, et consequenter non prius natura fieri quam uniat subjecto, nec e converso.

4. Tertio probatur eadem minor, quia anima rationalis, verbi gratia, non est prius creata seu existens, quam subsistens; ergo neque anima Christi prius natura creata est quam unita Verbo, et consequenter non alia actione creata est quam unita. Consequentia est evidens, quia unio seu assumptio fuit in Christi anima loco subsistentiae propriæ, quæ est in aliis animabus. Unde eumdem ordinem habuit illa unio ad existentiam vel creationem illius animæ, quem habet subsistentia propria ad creationem et existentiam propriam aliarum animarum, ut latius infra, q. 6, dicturi sumus. Antecedens probatur, nam creatio proprie ac